

PRÅMKANALEN MED CARLARNAS SLUSS

KANAL FÖR TRANSPORTER

Under 120 år användes kanalen för frakter genom staden. Här transporterades produkter som järn, svavel, kol, trä, massa och papper till och från bruken längs Klarälven.

Pråmkanalen byggdes under åren 1835-38 efter ett ritningsförslag av Nils Ericson. Kanalen kom till under den stora kanalbyggartiden på 1800-talet, då vatten fortfarande var den sammanbindande länken mellan orter. Pråmkanalen blev en transportled mellan Klarälvens östra gren och Yttre Hamnen i Väneren. Via hamnen fanns en snabb direktförbindelse med Göteborg via Trollhätte kanal, invigd år 1800, och med Östersjön genom Göta kanal, byggd 1832.

PRÅMAR och andra BÅTAR

De båtar som trafikerade kanalen var i huvudsak flatbottnade lastbåtar, pråmar och till bogserbåtar ombyggda ångslupar. Pråmarna hette Neptun, Svan, Lommen, Nyttig och Klarafors och bogserbåtarna Laxen, Mölnbacka och Trysil. Kanalen trafikerades också av en hel del småbåtar. Det var vanligt att se ekor, snipor och andra farkoster uppdragna utefter kanalstranden.

PRÅMARBETARE

Före bogserbåtarnas tid måste pråmarbetare "träla" (dra) båtarna uppströms. Vid trälning fästes en grov draglina i mastens topp. Pråmarna kunde väga upp till 15 ton. Genom att sjunga pråmdragnarvisor underlättades arbetet. När pråmtrafiken var som mest aktiv på 1930-talet fanns tretton båtlag om vardera tre man.

CARLARNAS SLUSS

Slussen kallas Carlarnas sluss efter hertig Karl, sedermera kung Karl IX, Karlstads grundare, och den dåvarande kungen Karl XIV Johan. De bådas sigill finns inhuggna på de stenkädda väggarna i slussen. I kanalen skedde slussning för att komma ner till Vänerens nivå. För att sköta slussningen anställdes en slussvakt. Dagligen måste han mäta vattenståndet och meddela hamnkaptenen. Slussportarna drogs för hand och antalet slussningar varierade. En del dagar slussade man sju till åtta gånger, andra dagar inte alls. Slussvaktarstugan står kvar vid kanten av västra stranden.

STADENS ÄLDSTA PARKOMRÅDE

Efter att kanalen hade byggts planterades träd i dubbla rader på kanalbankarna. Kanalstranden med sina alléer, som numera är stadens äldsta parkområde, har alltid varit ett omtyckt promenadstråk. Parken användes i synnerhet under slutet av 1800-talet då det fanns en brunns- och badinrättning vid norra kanalmyningen. Järnrikt vatten såldes på flaskor under namnet Karlstads Jernvatten.

HAGA

Området öster om kanalen heter Haga. Idag är det en central stadsdel, men fram till tidigt 1800-tal räknades Haga till landsbygden. Här växte småindustrier, hantverkslokaler och mindre bostadsbebyggelse upp. Vid Hagatorget byggdes under 1900-talets första år det pampiga stenhuset som kallas Centralpalatset. Här inrymdes förr apoteket Beckasinen och Österbergs järnhandel. På Hagatorget står en staty över fabrikkör Gustaf Adolf Andersson som bodde här. Denne man lade grunden till Karlstad Mekaniska Verkstad, KMW, som har haft stor betydelse för stadens utveckling.

TYGGÅRDSVIKEN

Området sydväst om kanalen kallas för Tyggårdsviken. Namnet berättar om ett tyghus som uppfördes här som materialförråd för militären under Karl XII:s krig mot Norge. Under åren 1840-1880 byggdes här ett lasarett och ett länsfängelse. Byggnaderna finns kvar och fungerar idag som gymnasieskola respektive hotell.

Vy mot Pråmkanalen från Herrhagstornet 1886.
Foto Anna Ollson, Värmlands Museums bildarkiv.

Der Kanal wurde in den Jahren 1835-38 nach einem Entwurf von Nils Ericson gebaut. Er sollte den Warentransport zwischen dem Klarälven (Fluss) und dem Väneren-See erleichtern. Die Schleuse erhielt den Namen "Carlarnas sluss", also "Schleuse der Karls" nach Karl IX, dem Gründer der Stadt und dem damaligen König Karl XIV Johan.

Seine Glanzzeit hatte der Kanal in den 30-er Jahren des 20. Jahrhunderts. Doch 1957 hörte der Warentransport auf und heute wird der Kanal nur noch von Sportbooten befahren. Östlich des Kanals liegt der Stadtteil Haga und nach Westen heraus liegen die Gebäude des ehemaligen Lazarets und des Provinzgefängnisses.

The canal, designed by Nils Ericson, was constructed in the years 1835-1838. It was built to facilitate the transportation of goods between the river Klarälven and Lake Vänern. The canal-lock was named "The Lock of the Charleses" in honour of King Karl IX, the founder of Karlstad, and the reigning King at the time, Karl XIV Johan. The traffic on the canal reached its peak in the 1930s. In 1957 commercial traffic ceased and nowadays it is only used for private boating. The district of Haga lies to the east of the canal, and to the west are buildings which formerly housed the hospital and the county prison.

KARLSTADS KOMMUN

I samarbete med
Värmlands Museum, Karlstads-Gillet och Karlstads Hembygdsförening

UPPSATT 2005

FAKTA

Kanalens mått	Längd	1,8 km
	Bredd	ca 15 m
Slussen	Djup	ca 1,78 m
	Längd	38,6 m
Invigning	Bredd	8,9 m
		torsdag 30 augusti 1838 av Landshövding Johan af Wingård
Ritning		Ingenjör Nils Ericson
Arbetsanvarig		Löjtnant Carl Edward Norström
Arbetsstyrka		periodvis 400 man, indelta soldater och fångar
Kanalen breddas		1901-03
Nyttotrafiken upphörde		1957

Karlstads nollpunkt = 42.15 m över havet ligger vid kanalens norra slussport på en sten mot Östra Kanalgatan.